

Zaštita pravnih učinaka skupštinskih odluka prema čl. 366.a Zakona o trgovačkim društvima

Siniša BABIĆ, mag. univ. spec.
UDK 347.7

U ovom će članku autor pokušati prikazati važnost instituta propisanog čl. 366.a Zakona o trgovačkim društvima (Nar. nov., br. 111/93., 34/99., 121/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 152/11., 111/12., 68/13., 110/15. i 40/19., dalje: ZTD) koja se ponajprije sastoji od zaštite pravnih učinaka određenih skupštinskih odluka koje su upisane u sudski registar, a uz činjenicu da su te odluke pravno nevaljane.

1. UVOD

Zbog različitih ekonomskih i drugih prilika za opstanak trgovačkog društva često je nužan priljev svježega novčanog kapitala. Ako nakon povećanja temeljnog kapitala netko od dioničara pobija skupštinske odluke o povećanju temeljnog kapitala i u tome uspije, pravna posljedica pobijanja skupštinske odluke o povećanju temeljnog kapitala je povlačenje dionica koje su izdane zbog ništetne dokapitalizacije i povrata novčanih sredstava investitoru¹. Takav bi scenarij doveo trgovačko društvo ponovno u financijske probleme, pa i stečaj, što nikome, pa niti dioničaru koji pobija takvu skupštinsku odluku, ne bi smjelo biti u interesu.

Upravo da se izbjegne opisani scenarij, zakonodavac je² predvidio mogućnost da se učinci upisa u sudski registar takvih odluka zaštite ako društvu zbog ništetnosti prijeti veća šteta nego tužitelju, a ništetnost nije posljedica osobito teške povrede prava, pri čemu se tužitelju daje pravo na naknadu štete koju je pretrpio zbog ništetnosti skupštinske odluke.

Na taj se način omogućava trgovačkom društvu da nastavi svoj ekonomski život i poslovanje, a s druge strane ne ograničavaju se niti prava tužitelja koji je ustao s tužbom radi utvrđenja ništetnosti skupštinske odluke jer ako je zbog takve odluke pretrpio štetu, pripada mu pravo na naknadu pretrpljene štete.

Ovaj je institut u cijelosti preuzet iz njemačkog zakonodavstva, konkretno iz čl. 246.a njemačkog Zakona o dioničkim društvima (Aktengesetz; AktG).

Dok su njemačka pravna doktrina i sudska praksa bogate analizama, mišljenjima i odlukama u pogledu primjene navedenog instituta, hrvatska se pravna doktrina vrlo rijetko bavi analizom prava i obveza koja proizlaze iz tog instituta, a sudske prakse u pogledu primjene tog članka ZTD-a gotovo da nema.

S obzirom na važnost koju taj institut može imati u zaštiti skupštinskih odluka koje su od egzistencijalne i

vitalne važnosti za društvo³, njegova neistraženost i nedovoljna primjena u praksi ponukali su autora da napiše ovaj stručni članak i njegovo značenje približi čitateljima.

2. DOPUŠTENOST PRIJEDLOGA IZ čl. 366.a ZTD-a

Odredba čl. 366.a ZTD-a glasi:

Ako se tužbom traži utvrđenje ništetnosti odluke glavne skupštine društva o povećanju ili smanjenju temeljnog kapitala, izdavanju obveznica, poduzetničkom ugovoru, priključenju društva budućem glavnom društvu, prijenosu dionica manjinskih dioničara i u slučajevima kada tužba kojom se traži utvrđenje ništetnosti odluke glavne skupštine po ovom Zakonu nije dopuštena, parnični sud može na prijedlog društva rješenjem dopustiti da se odluka upiše u sudski registar i da njezin nedostatak ne utječe na učinak upisa. Činjenice na temelju kojih se može donijeti rješenje treba učiniti vjerojatnima.

Sud smije donijeti rješenje iz stavka 1. ovog članka ako:

1. tužba nije dopuštena ili očigledno nije osnovana ili
2. tužitelj u roku od tjedan dana od kada mu je dostavljen prijedlog društva ispravama ili potvrdom iz članka 297.c stavka 2. ZTD-a ne dokaže da je u vrijeme objave poziva za glavnu skupštinu na kojoj je donesena pobijana odluka imao u društvu dionice na koje se odnosi najmanje 1.000 kuna temeljnog kapitala društva i da ih još ima, ili
3. po slobodnoj ocjeni suda treba dati prednost učinku odluke glavne skupštine odmah, jer znatna šteta za društvo i njegove dioničare preteže nad štetom tužitelja, osim ako je riječ o posebno teškoj povredi prava.

Pravomoćno rješenje iz stavka 1. ovoga članka obvezuje registarski sud. Njegovo utvrđenje djeluje prema svakome. O prijedlogu sud mora odlučiti najkasnije u roku od tri mjeseca od dana kada je postavljen. Odgađanje donošenja rješenja mora se opravdati posebnim rješenjem protiv kojeg se ne može uložiti žalba. U hitnom slučaju rješenje se može donijeti i bez održavanja rasprave. Protiv rješenja može se uložiti žalba u roku od tri dana od kada je dostavljeno stranici. Sud drugog stupnja dužan je odlučiti o žalbi u roku od trideset dana.

Pokaže li se tužba za pobijanje osnovanom, društvo koje je ishodilo rješenje iz stavka 1. ovoga članka dužno je tužitelju nadoknaditi štetu koja mu je pričinjena upisom odluke u sudski registar na temelju rješenja suda. Ne može se zahtijevati da se otkloni učinak upisa odluke u sudski registar.

Prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a ne može se podnijeti bilo kada i u bilo kojoj parnici. On se može podnijeti tek onda kada se tužbom radi utvrđenja ništetnosti⁴ napadnu

³ Izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima iz 2012. godine (Nar. nov., br. 111/12.) ovaj je institut uveden i za društva s ograničenom odgovornošću (po. a.).

⁴ Razlozi ništetnosti propisani su čl. 355. ZTD-a dok su razlozi pobjornosti skupštinskih odluka propisani čl. 360. ZTD-a. Međutim, valja podsjetiti kako i u jednom i u drugom slučaju tužba kojom se traži utvrđenje ništetnosti odnosno pobjornosti skupštinskih odluka glasi na „utvrđenje ništetnosti skupštinskih odluka“. Traži li tužitelj „utvrđenje ništetnosti“ zbog ništetnih ili pobjornih razlika, utvrđuje se iz činjeničnog supstrata koji je obrazložen u tužbi (op. a.).

¹ Babrić, J.: *Pravo društava – Društva kapitala – Dioničko društvo*, Organizator, 2013. godine, str. 1458.

² Članak 366.a ZTD-a uveden je izmjenama i dopunama ovog Zakona (Nar. nov., br. 137/09.) koji je na snazi od 1. svibnja 2010. godine (op. a.).

određene skupštinske odluke koje su od vitalne važnosti za egzistenciju i poslovanje trgovačkog društva (povećanje temeljnog kapitala, izdavanje obveznica, poduzetnički angažman, pripajanje ili spajanje koje bi se pobijalo zbog omjera zamjene dionica odnosno udjela⁵ i dr.).

Prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a ne podnosi se samostalno niti se njime pokreće neki izvanparnični postupak. Njime društvo, u okviru postojećega parničnog postupka koji je pokrenuo tužitelj radi utvrđenja ništetnosti određene skupštinske odluke, pokreće tzv. **incidentalni postupak** u kojemu parnični sud odlučuje hoće li rješenjem dopustiti da se skupštinska odluka upiše u sudski registar i da njezin možebitni nedostatak ne utječe na učinak upisa.

Dakle, jedini tko je aktivno legitimiran podnijeti prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a je društvo o čijoj skupštinskoj odluci se vodi parnični postupak, i to samo u onom parničnom postupku u kojemu se odlučuje o ništetnosti te skupštinske odluke.

Ovdje se otvara pitanje može li se prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a podnijeti isključivo u parnici koja se vodi u povodu tužbe radi utvrđenja ništetnosti izvornih skupštinskih odluka ili se ovakav prijedlog može podnijeti i u parnici koja se vodi u povodu utvrđenja ništetnosti potvrđujućih skupštinskih odluka.⁷

Autorovo je stajalište da se prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a može postaviti i u parnici koja se vodi u povodu utvrđenja ništetnosti potvrđujućih skupštinskih odluka.

Takvo stajalište autor temelji na sljedećemu:

Odredbom čl. 361. ZTD-a propisano je kako se ne može pobijati odluka glavne skupštine ako ju ta skupština potvrdi novom odlukom, a ta se nova odluka ne pobija u roku koji je propisan za pobijanje ili ako je tužba za pobijanje te odluke pravomoćno odbijena. Ima li tužitelj pravni interes da se pobijana odluka proglasi ništetnom za vrijeme do donošenja odluke kojom je pobijana odluka bila potvrđena, tužitelj može tražiti da se pobijana odluka oglasi ništetnom za vrijeme do donošenja nove odluke.

Dakle, nakon donošenja novih (potvrđujućih) odluka ne može se više voditi spor oko pobijanja prvih odluka, jer je zbog odredbe čl. 361. ZTD-a materijalno-pravno gledano novim skupštinskim odlukama uklonjen razlog za pobijanje prvih odluka (potvrđujućih odluka djeluje *ex nunc*)! Tužitelj u takvoj pravnoj situaciji može imati pravni interes u tome da se pobijana prijašnja odluka oglasi ništetnom, ali samo za vrijeme od kada je donesena do donošenja nove (potvrđujuće) odluke. Međutim, i u potonjem slučaju ako tužitelj želi uspjeti s prvotnim zahtjevom, mora izmijeniti tužbeni zahtjev i umjesto zahtjeva za konstitutivnom presudom, tražiti donošenje deklaratorne presude s naznakom točno određenog vremena od kada do kada je odluka bila ništetna. Traži li tužitelj više od toga, u tom dijelu tužbenog zahtjeva mora ga se odbiti!⁸

⁵ Članak 366.a ZTD-a propisuje da se rješenje iz ovog članka može tražiti i ako se tražilo utvrđenje ništetnosti odluke glavne skupštine, a da to prema ZTD-u nije dopušteno: v. čl. 532. i čl. 547. ZTD-a – odluka o pripajanju ne može pobijati zbog presako određenom omjera zamjene dionica odnosno udjela (op. a.).

⁷ Meritorna odluka donosi se u glavnom postupku u pogledu osnovanosti glavnog tužbenog zahtjeva. U pogledu osnovanosti sporednog zahtjeva tužitelja kojemu donosi parnični sud u okviru glavnog postupka provodi sporedni postupak u V. čl. 361. ZTD-a.

⁸ Barbić, J.: *Pravo društava, Društva kapitala, Dioničko društvo*, Organizator, 2013., str. 1402.

Osim mišljenja uvaženog akademika, takvo stajalište proizlazi i iz prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske koji u Rješenju posl. br. Revt-4/2011 od 19. ožujka 2014. godine navodi:

➤ ... u smislu ove odredbe (op. a. članak 361. ZTD-a) tužitelj koji ima pravni interes da se pobijana odluka proglasi ništetnom do donošenja nove odluke može postaviti zahtjev da se pobijana odluka za to vrijeme proglasi ništetnom. Smisao ovakvog zahtjeva tužitelja sastoji se u tome da ranija odluka glavne skupštine bar određeno vrijeme tj. do donošenja nove odluke ne proizvodi pravne učinke...

Dakle, nakon što se donese nova skupštinska odluka kojom se potvrđuje prijašnja skupštinska odluka, ne može se više voditi spor oko utvrđenja ništetnosti prijašnje (izvorne) odluke o povećanju temeljnog kapitala prije nego li se pravomoćno okonča spor koji se vodi oko utvrđenja ništetnosti potvrđujuće skupštinske odluke.

Stoga, postupak koji se vodi u povodu utvrđenja ništetnim prijašnje (izvorne) odluke valjalo bi prekinuti do pravomoćnog okončanja spora koji se vodi u povodu utvrđenja ništetnosti potvrđujućih odluka.⁹ Naime, ako se pravomoćno odbije tužbeni zahtjev radi utvrđenja ništetnosti potvrđujuće skupštinske odluke, to bi značilo da je potvrđujućom skupštinskom odlukom otklonjen nedostatak prijašnje (izvorne) skupštinske odluke, pa bi prvotna tužba koja se odnosi na utvrđenje ništetnim prijašnje (izvorne) odluke trebala biti odbijena zasigurno u razdoblju nakon donošenja potvrđujuće skupštinske odluke.

S obzirom na to da bi se nakon donošenja potvrđujućih skupštinskih odluka parnični postupak koji se vodi radi utvrđenja ništetnim prijašnje (izvorne) odluke trebao prekinuti, nameće se zaključak da se mogućnost postavljanja prijedloga iz čl. 366.a ZTD-a može ostvariti samo u parničnom postupku koji se vodi radi utvrđenja ništetnim potvrđujuće skupštinske odluke.

Kada bi se zauzelo suprotno stajalište, tada bi društvo koje bi donijelo potvrđujuću skupštinsku odluku prema čl. 361. ZTD-a automatski sebi isključilo pravo da postavlja prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a, jer se zaštita skupštinske odluke ne bi mogla tražiti u parnici koja se vodi radi utvrđenja ništetnim potvrđujućih skupštinskih odluka.

Takvo je stajalište protivno smislu čl. 361. ZTD-a koji društvu pruža mogućnost da nedostatke prijašnje (izvorne) skupštinske odluke otkloni novom potvrđujućom odlukom. Dakle, društvo koje se koristi takvom mogućnosti svakako izražava volju da prijašnju (izvornu) skupštinsku odluku ostavi na snazi. Stoga, zašto bi se tom trgovačkom društvu isključivalo pravo da se koristi mogućnosti iz čl. 366.a ZTD-a koje upravo ide k cilju zaštite pravnih učinaka upisa prijašnjih (izvornih) skupštinskih odluka?!

Da se rješenje iz čl. 366.a ZTD-a može tražiti i u okviru parnice koja se vodi radi utvrđenja ništetnosti potvrđujućih skupštinskih odluka, potvrđuju i njemačka pravna doktrina i sudska praksa:

➤ Ako sud ne može donijeti rješenje iz članka 246. a. u pogledu prvotne odluke glavne skupštine sukladno čl. 246.a, st. 2., br. 1 do 3 AktG-a, razmotrit će mo-

⁹ V. čl. 12. i 213. Zakona o parničnom postupku (Nar. nov., br. 53/91., 91/92., 112/99., 129/00., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 96/08., 84/08., 123/08., 57/11., 25/13. i 89/14.)

gućnost donošenja takvog rješenja (op. a. rješenja iz članka 246. a.) u pogledu nove odluke glavne skupštine kojom se potvrđuje prvotna odluka i ocijeniti može li se novom odlukom zaštititi učinak prvotne odluke. Visoki zemaljski sud u Münchenu (Oberlandesgericht München) je o tome već odlučio: Pitanje, je li nova odluka kojom se potvrđuje prvotna odluka glavne skupštine prikladna za zaštitu učinaka prvotne odluke, isto kao i pitanje, je li nastalo novo dokazno stanje, treba ispitati u okviru ispitivanja opravdanosti zahtjeva za donošenjem rješenja iz čl. 246.a. AktG-a. Stoga, sud može svoju odluku o donošenju rješenja iz članak 246. a. AktG-a temeljiti na potvrđujućoj odluci.¹⁰

Drugim riječima, njemačka pravna doktrina i sudska praksa viših njemačkih sudova upravo potvrđuje kako su prijašnja (izvorna) skupštinska odluka i potvrđujuća skupštinska odluka povezane te kako se te parnične postupke (radi utvrđenja ništetnim izvornih i potvrđujućih odluka) nikako ne može gledati odvojeno, pa kada se rješenje iz čl. 246.a AktG (op. a. istovjetno čl. 366.a ZTD-a) ne može donijeti u parnici koja se vodi radi utvrđenja ništetnim izvornih skupštinskih odluka, tada sud treba utvrditi je li donošenje rješenja iz čl. 246.a AktG prikladno u okviru parnice koja se vodi radi utvrđenja ništetnim potvrđujućih skupštinskih odluka.

Nadalje, odredbom čl. 366.a ZTD-a propisano je da **parnični sud u postupku koji se vodi u povodu ništetnosti određene skupštinske odluke, na prijedlog društva, donosi rješenje kojim dopušta upis skupštinske odluke u sudski registar te određuje da nedostatak takve odluke ne utječe na učinke upisa.**

Zbog takve stipulacije čl. 366.a ZTD-a otvorilo se dodatno pitanje **može li se prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a podnijeti samo na skupštinske odluke koje nisu upisane u sudski registar ili se on može usmjeriti i na skupštinske odluke koje su već upisane u sudski registar.**

Autorovo je stajalište da se prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a može podnijeti i u pogledu **skupštinskih odluka koje su već upisane u sudski registar.**

Naime, odredba čl. 366.a ZTD **nedvojbeno štiti** ne samo čin upisa odluke u sudski registar nego, što je važnije, štiti i učinke koje ima upis odluke u sudski registar, neovisno od nedostataka konkretne odluke.

Da je tome tako, **nedvojbeno proizlazi iz čl. 364. st. 1. ZTD-a kojim je propisano:**

➤ ... Ako sud presudom...utvrdi da je odluka glavne skupštine ništetna, presuda se neće upisati u sudski registar ako je pravomoćnim rješenjem suda iz članak 366.a stavka 1. utvrđeno da nedostatak odluke ne utječe ne njezin učinak pa tako ni na valjanost upisa odluke u sudskom registru.¹¹

Dakle, odredbe čl. 364. i čl. 366.a. ZTD-a jasno potvrđuju da je **smisao tog rješenja zaštita ne samo čina upisa u sudski registar nego i učinaka koje odluke imaju nakon upisa u sudski registar.**¹²

Nesporno je da su odluke o smanjenju i povećanju temeljnog kapitala te druge odluke iz čl. 366.a ZTD-a kon-

stitutivne naravi i da stječu pravni učinak tek upisom u sudski registar¹³. Međutim, društva će prijavu za upis takvih odluka u sudski registar redovito predavati neotom nakon održanih skupština. Predmetne će se odluke redovito upisivati u sudski registar, osim ako takve odluke imaju nedostatak zbog kojeg bi sudski registar po službenoj dužnosti trebao odbiti izvršiti takav upis.¹⁴

Dakle, **predmetne skupštinske odluke neće biti upisane u sudski registar isključivo ako tužitelj ishodi privremenu mjeru kojom se zabranjuje takav upis.**

Zaključak da je društvo izgubilo pravo zahtijevati donošenje rješenja iz čl. 366.a ZTD-a zato što tužitelj nije ishodio privremenu mjeru nego je dopustio upis skupštinske odluke u sudski registar, potpuno je pravno neutemeljen i neprihvatljiv jer bi zapravo prava društva ovisila o procesnim dispozicijama tužitelja.

Ne postoji niti jedan razuman razlog zbog čega bi društvo, protiv čije je skupštinske odluke ishodena privremena mjera zabrane upisa u sudski registar, bilo ovlašteno zaštititi učinke upisa skupštinskih odluka u sudski registar rješenjem iz čl. 366.a ZTD-a, dok društvo protiv kojeg takva mjera nije određena i koje je uspjelo upisati odluke u sudski registar ne bi imalo takvo pravo!

Takav smisao i cilj odredbe čl. 366.a ZTD-a potvrđuje i pravna doktrina:

➤ Cilj propisa je zaštita društva i njegovih dioničara uzetih kao cjelina, tj. ne pojedinog dioničara ili samo nekih od njih, nego svih dioničara društva, jer oni ostvaruju svoj interes putem društva...¹⁵

Autorovo stajalište potvrđuju i njemačka pravna doktrina te sudska praksa njemačkih viših sudova:

➤ Postupak donošenja rješenja sukladno čl. 246.a AktG-a primjenjuje se onda kada dioničar protiv odluke glavne skupštine društva o temeljnom kapitalu podnese tužbu za pobijanje ili utvrđenje ništetnosti takve odluke. Tada u pravilu odluka još nije upisana u sudski registar. No zahtjev za donošenjem rješenja iz čl. 246.a AktG-a se sukladno čl. 246.a AktG-a može tražiti i onda kada je odluka već upisana. O tome su visoki zemaljski sudovi već beziznimno suglasni...¹⁶ U tom smislu je i Visoki zemaljski sud u Frankfurtu na Majni (Oberlandesgericht Frankfurt/Main) donio odluku¹⁷ kojom je pojasnio da se nedostaci odluke skupštine koja je upisana u sudski registar ne priječe donošenje tog rješenja (op. a. rješenja iz članka 246. a.) jer bi se u protivnom dovelo u opasnost da se utvrdi ništetnost učinaka povećanja temeljnog kapitala.

Konačno, u okviru dopuštenosti prijedloga iz čl. 366.a ZTD-a, postavlja se i pitanje do kojeg je stadija parničnog postupka društvo ovlašteno podnijeti prijedlog iz čl. 366.a ZTD-a.

S obzirom na to da čl. 366.a ZTD-a govori o tome da ... parnični sud može na prijedlog društva dopustiti... bez navođenja konkretnog stadija parničnog postupka, proizlazi da

¹³ V. čl. 454. ZTD-a.

¹⁴ V. čl. 58. ZSR-a.

¹⁵ Babrić, J.: *Pravo društava – društva kapitala, Dioničko društvo*, Organizator, 2013, str. 1449.

¹⁶ Veil, R.: *Mišljenje – Analiza članka 246.a njemačkog Zakona o dioničkom društvu*, od 19. prosinca 2018. godine, profesor Poredbenog prava i prava tržišta kapitala sa Sveučilišta Ludwig Maximilians – Universität, München, str. 5;

¹⁷ Odluka Visokog zemaljski sud u Frankfurtu od 30. ožujka 2010., oznaka spisa 5 Sch 3/09, Rn. 41; dostupna na: <https://connect.juris.de/jportal/prev/KORE208982010>

¹⁰ Veil, R.: *Mišljenje – Analiza članka 246.a njemačkog Zakona o dioničkom društvu*, od 19. prosinca 2018. godine, profesor Poredbenog prava i prava tržišta kapitala sa Sveučilišta Ludwig Maximilians – Universität, München, str. 7.

¹¹ V. čl. 364. ZTD-a.

¹² V. čl. 11. Zakona o sudskom registru (dalje: ZSR; Nar. nov., br. 1/95., 57/96., 1/98., 30/99., 45/99., 54/05, 40/07., 91/10, 90/11., 148/13., 93/14., 110/15. i 40/19.).

društvo takav *prijedlog može podnijeti sve do okončanja parničnog postupka, dakle do njegove pravomoćnosti.*

Takvo stajalište potvrđuju i domaća i njemačka pravna doktrina:

- *Prijedlog suda podnosi društvo koje je tuženik u parnici i o njemu odlučuje parnični sud. Budući da nije propisano da se prijedlog mora podnijeti do određenog stadija parničnog postupka, treba zaključiti da društvo to može učiniti do pravomoćnosti odluke kojom se taj postupak okončava.^{18, 19}*

Na kraju spomenimo da je taj incidentalni postupak hitan tako da bi prema čl. 366.a st. 3. ZTD-a prvostupanjski sud trebao o prijedlogu za izdavanje ovog rješenja odlučiti unutar tri mjeseca. **Žalba protiv rješenja iz čl. 366.a ZTD-a podnosi se u roku od tri dana, a drugostupanjski sud u povodu žalbe obvezan je donijeti odluku unutar roka od trideset dana.**

3. PRETPOSTAVKE ZA OSNOVANOST PRIJEDLOGA IZ ČL. 366.a ZTD-a

Člankom 366.a st. 1. ZTD-a propisano je da činjenice na temelju kojih se može donijeti rješenje treba učiniti *vjerojatnima*.

Vjerojatnost je niža razina utvrđenosti određene činjenice od razine dokazanosti, odnosno sigurnosti. U hrvatskoj se doktrini zastupa stajalište da vjerojatnost ima više argumenata u prilog uvjerenju o postojanju relevantne činjenice nego li onih koji govore protiv.²⁰

Sud smije donijeti rješenje iz čl. 366.a ZTD-a ako se ispuni jedna od tri pretpostavke (op. a. dakle alternativno):

- a/ tužba na utvrđenje ništetnosti skupštinske odluke nije dopuštena ili očigledno nije osnovana, ili
- b/ tužitelj u roku od tjedan dana od kada mu je dostavljen prijedlog društva ispravama ili potvrdom iz čl. 297.c st. 2. ZTD-a ne dokaže da je u vrijeme objave poziva za glavnu skupštinu na kojoj je donesena pobijana odluka imao u društvu dionice na koje se odnosi najmanje 1.000 kuna temeljnog kapitala društva i da ih još ima ili
- c/ *po slobodnoj ocjeni suda treba dati prednost učinku odluke glavne skupštine odmah, jer znatna šteta za društvo i njegove dioničare preteže nad štetom tužitelja, osim ako je riječ o posebno teškoj povredi prava.*

S ciljem **izbjegavanja prejudiciranja meritorne odluke**, autorovo je stajalište da će **sud vrlo rijetko izdavati rješenje iz čl. 366.a ZTD-a zato što je tužba na utvrđenje ništetnosti skupštinske odluke nedopuštena ili očigledno neosnovana.** Ako će sud i donositi rješenje iz čl. 366.a ZTD-a zbog ove pretpostavke, to će, u načelu, biti zajedno s donošenjem prvostupanjske odluke kojom se tužba odbacuje kao nedopuštena ili odbija kao neosnovana, s obzirom na činjenicu da je sud vezan za svoju odluku o dopuštenosti i osnovanosti tužbenog zahtjeva i za utvrđenja na temelju kojih je donesena ta odluka.

Jednako tako, u **praksi će se rijetko događati da netko je imatelj dionica koje u društvu predstavljaju manje**

od 1.000,00 kuna temeljnog kapitala podiže tužbu radi utvrđenja ništetnosti skupštinskih odluka.

Stoga je za očekivati da će se sudovi u praksi *najčešće susretati s prijedlozima predlagatelja na izdavanje rješenja iz čl. 366.a ZTD-a zbog razloga opisanog pod točkom c.*

Tu pretpostavku izdavanja rješenja iz čl. 366.a ZTD-a treba detaljnije obraditi.

Nadalje, valja primijetiti da se ta pretpostavka sastoji od pozitivne i negativne sastavnice. **Pozitivna sastavnica mora se dokazati** da bi se izdalo rješenje iz čl. 366.a ZTD-a, a ako se dokaže postojanje negativne sastavnice, tada se prijedlog za izdavanje rješenja iz čl. 366.a ZTD-a odbija kao neosnovan. Pozitivna sastavnica te pretpostavke **jest u tome da predlagatelj mora učiniti vjerojatnim znatnu štetu za društvo i njegove dioničare** koja preteže nad štetom tužitelja, a koju sud utvrđuje po slobodnoj ocjeni.

Svako utvrđenje ništetnosti skupštinske odluke može za društvo predstavljati određenu štetu. To nije dovoljno da sud izda rješenje iz čl. 366.a ZTD-a. **Za izdavanje tog rješenja potrebno je da društvu i njegovim dioničarima prijeti znatna šteta.** Ta će se šteta, u načelu, ogledavati u gospodarskom smislu, međutim, ona se može sastojati i u reputacijskom riziku gubitka ugleda na tržištu, pravnom riziku nepravodobne provedbe određenih odluka i sl. Znatna šteta ne mora značiti automatski stečaj društva; dovoljno je da postoji *ozbiljan rizik* od stečaja ili sličnog scenarija koji bi se mogao izbjeći povećanjem temeljnog kapitala, izdavanjem obveznica ili drugom odgovarajućom skupštinskom odlukom.²¹ Rješenje iz čl. 366.a ZTD-a izdat će se i onda kada njegovim izdavanjem prijeti šteta tužitelju koji je ustao s tužbom radi utvrđenja ništetnosti odluka. Naime, **bitno je da šteta koja prijeti društvu i njegovim dioničarima preteže nad štetom koja prijeti tužitelju.** Tužitelj ionako nakon pravomoćnosti rješenja iz čl. 366.a ZTD-a ima *pravo na naknadu štete* prema st. 4. navedenog članka.

Negativna sastavnica te pretpostavke jest ta da se rješenje iz čl. 366.a ZTD-a neće izdati ako se utvrđenje ništetnosti traži zbog osobito teške povrede prava.²²

Već po samoj dikciji te odredbe jasno je da ju **treba restriktivno tumačiti** i primijeniti samo u situacijama kada je skupštinskom odlukom pravo povrijeđeno u najvišem mogućem stupnju.

Naime, ZTD ne govori o povredi prava, čak ne govori ni o teškoj povredi prava, **nego govori o posebno teškoj povredi prava, dakle o najtežim oblicima povreda prava.**

Isto stajalište zauzima te potvrđuje i pravna doktrina:

- *No, sud mora pri tome voditi računa i o težini povrede zakona odnosno statuta učinjene pravnim učinkom donošenja odluke. Ako bi takva povreda bila posebno*

²¹ Veil, R.: *Mišljenje – Analiza članka 246.a njemačkog Zakona o dioničkom društvu*, od 9. prosinca 2018. godine, profesor Poredbenog prava i prava tržišta kapitala sa Sveučilišta Ludwig Maximilians – Universität, München, str. 13.

²² Prema autorovu stajalištu, na tužitelju koji je podnio tužbu na utvrđenje ništetnosti skupštinske odluke je teret dokazivanja postojanja negativne sastavnice ove pretpostavke. Naime, ako on u tome uspije, tada će sud odbiti prijedlog za donošenje rješenja iz čl. 366.a ZTD-a. S obzirom na to da predlagatelj sve činjenice u ovom incidentalnom postupku dokazuje na razini vjerojatnosti, i tužitelj (predložnik) bi negativnu sastavnicu ove pretpostavke također trebao dokazati na razini vjerojatnosti. Čini mi se da bi suprotno stajalište, tj. stavljanje tužitelja u procesnu poziciju da negativnu sastavnicu te pretpostavke dokazuje na razini izvjesnosti (sigurnosti), bilo neosnovano i da bi tužitelja neopravdano doveo u nepovoljniji procesni položaj u odnosu na predlagatelja.

¹⁸ Eraković, A.: *Komentar Zakona o trgovačkim društvima*, Zagreb, 2008. godina str. 440.

¹⁹ Odluka Visokog zemaljskog suda u Frankfurtu od 30. ožujka 2010. godine, oznaka spisa 5 Sch 3/09, Rn. 41., dostupna na <https://connect.juris.de/jportal/prev>

²⁰ Dika, M.: *O standardima utvrđenosti činjenica u parničnom postupku*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, 2015. godina, str. 43.

teška, to će naročito biti slučaj kad je riječ o ništetnoj, a ne o pobjojnoj odluci, ne bi smio dopustiti upis takve odluke, iako bi izloženo odmjerenje štete stranaka u sporu i drugih dioničara govorilo u prilog tome da se dopusti upis takve odluke. Težina povrede povodom koje se pobija odluka glavne skupštine ovisi i o tome je li riječ samo o pojedinačnom interesu tužitelja ili o interesu i drugih, prvenstveno dioničara koji nisu ustali s tužbom i o interesu društva.²³

U načelu, pobjojne skupštinske odluke²⁴ neće predstavljati osobito tešku povredu prava. Niti ništetne skupštinske odluke²⁵ ne moraju nužno predstavljati osobito tešku povredu prava, posebice kod odluka čija se ništetnost otklanja upisom u sudski registar ili na drugi propisani način.

Prilikom procjene o tome je li riječ o posebno teškoj povredi prava treba, prema autorovu stajalištu, uzeti u obzir činjenicu ima li dioničar na temelju povrede prava za koju tvrdi da se dogodila u odnosu na društvo pravo podnijeti zahtjev za naknadom štete. Ako postoji ovo potonje navedeno pravo, onda se povreda dioničarskih prava ne bi trebala smatrati posebno teškom povredom prava.

To se posebno reflektira kod odluke o povećanju temeljnog kapitala. Ako dioničar u tužbi kojom pobija odluku o povećanju temeljnog kapitala dokaže da je nepravredno isključen iz prvenstva u stjecanju novih dionica ili da je svota za koju se izdaju dionice na njegovu štetu (teret) neravnomjerno niska, onda je pritom riječ samo o njegovim imovinsko-pravnim interesima. Nakon donošenja rješenja iz čl. 366.a ZTD-a, on te interese može ostvariti podnošenjem tužbe za naknadom štete protiv društva. Povreda prava tužitelja u ovom slučaju stoga ne bi trebala predstavljati posebno tešku povredu prava.

U konačnici **treba utvrditi da se posebno teška povreda prava prihvaća samo u iznimnim i značajnim slučajevima**, i to onda kada bi se upis u sudski registar, uzimajući u obzir **povredu prava, činio nesnosnim. Primjerice**, značajna iznimka može postojati onda kada se održi „tajna skupština društva“ koja svjesno s tom svrhom nije sazvana na pravilan način. Jednako tako, Visoki zemaljski sud u Münchenu u jednom je slučaju potvrdio jednu posebno tešku povredu prava u kojoj su glasovi „protiv“ namjerno ocjenjivani kao nevažeći samo zato da bi se postigla potrebna većina.²⁶

4. PRAVNI UČINAK RJEŠENJA IZ ČL. 366.a ZTD-a

Temeljni pravni učinak rješenja iz čl. 366.a ZTD-a ogleda se u **zaštiti pravnih učinaka upisa skupštinske odluke u sudski registar i pored činjenice da je sud utvrdio da je predmetna skupštinska odluka ništetna.**

To ne proizlazi samo iz čl. 366.a ZTD-a nego i iz čl. 364. ZTD-a kojim je propisano da **pravomoćna presuda** kojom se utvrdi da je skupštinska odluka ništetna **djeluje prema svim dioničarima i organima društva** te da se ista presuda mora dostaviti sudskom registru radi njezina upisa u sudski registar. Presuda se, međutim, **neće upisati u sudski registar** ako je pravomoćnim rješenjem iz čl. 366.a

ZTD-a utvrđeno da nedostatak skupštinske odluke ne utječe na njezin učinak pa tako ni na valjanost upisa odluke u sudski registar.

Jednom kada rješenje iz čl. 366.a ZTD-a postane pravomoćnim, ono obvezuje registarski sud i njegovo utvrđenje djeluje prema svakome.

Pravomoćnošću rješenja iz čl. 366.a ZTD-a štite se pravni učinci upisa skupštinske odluke u sudski registar, čime tužba tužitelja na utvrđenje ništetnosti skupštinske odluke postaje bespredmetnom. Ipak, kako bi, s jedne strane, omogućio društvu da nastavi svoj gospodarski život, a tužitelju, koji je bio u pravu glede ništetnosti skupštinske odluke dao određenu zadovoljštinu, s druge strane, zakonodavac je propisao **pravo na naknadu štete koju je tužitelj pretrpio zbog pravomoćnog rješenja iz čl. 366.a ZTD-a.**

Dakle, tužitelju na raspolaganju stoji tužba protiv društva radi naknade štete koju je tužitelj pretrpio zbog donošenja ništetne skupštinske odluke. **U toj posebnoj parnici tužitelj mora dokazati opće pretpostavke odgovornosti za štetu koju propisuje Zakon o obveznim odnosima.**²⁷ Ako se u parnici radi utvrđenja ništetnosti skupštinske odluke donese pravomoćna presuda u korist tužitelja te utvrdi ništetnost skupštinske odluke, na tužitelju će biti teret dokaza da u novoj parnici koja se vodi radi naknade štete dokaže koju je štetu pretrpio zbog donošenja ništetne skupštinske odluke. S obzirom na dugotrajnost parničnih postupaka, **autorovo je stajalište da zastarni rok za ostvarivanje tražbine na naknadu štete**²⁸ **počinje teći od pravomoćnosti rješenja** iz čl. 366.a ZTD-a jer je zapravo njegovo pravo na naknadu štete prema čl. 366.a st. 4. ZTD-a i nastalo pravomoćnošću tog rješenja.

5. ZAKLJUČAK

Institut iz čl. 366.a ZTD-a uveden je u hrvatsko zakonodavstvo 2010. godine izmjenama i dopunama ZTD-a.²⁹ **Taj je institut preuzet iz njemačkog Zakona o dioničkim društvima.** Njemačka pravna doktrina i sudska praksa njemačkih viših sudova razradili su taj institut do najsitnijih pravnih detalja.

Prošlo je **gotovo jedno desetljeće od kada hrvatsko zakonodavstvo poznaje navedeni institut, ali, nažalost, taj institut u pravnoj praksi i pravnoj doktrini nije dobio mjesto koje zaslužuje.**

Važnost tog instituta za trgovačka društva je neminovna, posebice u onim slučajevima kada se tužbom radi utvrđenja ništetnosti skupštinske odluke **napadaju odluke koje su od vitalne i egzistencijalne važnosti za poslovanje trgovačkog društva:** odluke o povećanju temeljnog kapitala, o izdavanju obveznica, o priključenju društva budućem glavnom društvu, o spajanju ili pripajanju koje bi se pobijale iz nedopuštenih razloga, npr. omjera zamjene dionica ili udjela itd.

U takvim pravnim situacijama taj institut **omogućuje trgovačkom društvu da navedene skupštinske odluke upiše u sudski registar te da se izdavanjem rješenja**

²³ Barbić, J.: *Pravo društava, Društva kapitala, Dioničko društvo*, Organizator, 2013. godina, str. 1453.

²⁴ V. čl. 360. ZTD-a.

²⁵ V. čl. 355. ZTD-a.

²⁶ Veil, R.: *Mišljenje – Analiza članka 246.a njemačkog Zakona o dioničkom društvu*, od 19. prosinca 2018. godine, profesor Poredbenog prava i prava tržišta kapitala sa Sveučilišta Ludwig Maximilians – Universität, München, str. 16.;

²⁷ V. čl. 1045. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov. br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15. i 29/18., dalje: ZOO).

²⁸ V. čl. 230. ZOO-a.

²⁹ Zakon o izmjenama i dopunama ZTD-a Nar. nov., br. 137/09. na snazi od 1. svibnja 2010. godine (op. a.).

iz čl. 366.a ZTD-a zaštite pravni učinci skupštinskih odluka, čak i ako su predmetne odluke uistinu pravno nevaljane.

Naravno da stvari nisu tako jednostavne kako se čine i da je na trgovačkom društvu da dokaže pretpostavke dopuštenosti i pretpostavke osnovanosti prijedloga iz čl. 366.a ZTD-a, a koje je autor detaljnije obrazložio u ovom članku.

Dakle, rješenje iz čl. 366.a ZTD-a izdaje se i onda kada je skupštinska odluka ništetna. Ipak, radi zaštite pravnog poretka, **sud će izdavanje tog rješenja odbiti u onim situacijama kada je skupštinskom odlukom počinjena posebno teška povreda prava.**

Ostaje vidjeti hoće li taj institut više zaživjeti u paničnim postupcima u kojima se traži utvrđenje ništetnosti opisanih skupštinskih odluka.

GRAĐANSKO PRAVO

Slučaj Jurica protiv Republike Hrvatske

Željko BORIĆ, dipl. iur.*
UDK 347

U članku je riječ o predmetu pokrenutom po tužbi hrvatske državljanke protiv Republike Hrvatske zbog nedostatka djelotvorne procedure u domaćem pravnom sustavu kojom bi se učinkovito razmotrili navodi tužiteljice o liječničkom nemaru, a samim tim i kršenje odredaba Konvencije o ljudskim pravima.

1. UVOD

Nakon Drugog svjetskog rata, tzv. europski pokreti razvili su se simultano i spontano u brojnim europskim demokratskim poredcima. Oni su se javili kao odgovor na prijetnju temeljnim ljudskim pravima i političkoj slobodi koja je prožela europski kontinent tijekom rata i koja se ponovno pojavila nakon rata u novim oblicima totalitarizma. Internacionalni komitet pokreta za Europsku uniju i njegov kongres u Hagu u svibnju 1948. godine poslužili su kao osnova za **formiranje Vijeća Europe** 5. svibnja 1949. godine i za osnivanje **Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda** 4. studenoga 1950. godine¹.

2. ULOGA SUDA

Temeljna je uloga Europskog suda za ljudska prava da odlučuje o aplikacijama koje su podnijeli pojedinci i države **u okviru Europske konvencije o ljudskim pravima** (dalje: Konvencija)². Njegove su presude pravno obvezujuće u odnosu na odgovornu državu i one su deklaratorne po svojoj pravnoj naravi. To znači da **Sud može proglasiti da činjenice obrazložene u aplikaciji upućuju na povredu jednog ili više članaka konvencije** i, na temelju odredbe čl. 41. Konvencije, može dosuditi novčanu naknadu pojedincu kao žrtvi takve povrede.

3. SASTAV SUDA

Europski sud za ljudska prava u Strasbourgu³ sastoji se od broja sudaca koji je jednak broju država članica koje su stranke Konvencije. **Suce bira Parlamentarna skupština s liste od tri kandidata koje je nominirala svaka država članica.** Od njih se traži da budu visoko moralnih karakteristika te da moraju posjedovati kvalifikacije potrebne za izbor na visoko sudačko mjesto u dotičnoj državi. **Sud može zasjedati u sastavu od jednog suca, vijeća od triju sudaca (Committee), vijeća od sedam sudaca (Chamber) ili u velikom vijeću od sedamnaest sudaca (Grand Chamber).**

4. IN MEDIAS RES

Naslovni slučaj potječe iz aplikacije broj 30376/13 koju je protiv Republike Hrvatske, **na temelju odredbe čl. 34. Konvencije**⁴, podnijela hrvatska državljanica gospođa Jurica (podnositeljica) 11. travnja 2013. godine. Podnositeljica se žali na nedostatak djelotvorne procedure u domaćem pravnom sustavu kojom bi se učinkovito razmotrili njezini navodi koji se odnose na liječnički nemar. Pritom se poziva na odredbe čl. 6. i 8. Konvencije⁵.

5. ČINJENICE

U razdoblju od 1987. do 1989. godine podnositeljica je bila **podvrgnuta operativnim zahvatima** u javnoj zdravstvenoj ustanovi, Kliničkom bolničkom centru "Sestre Milosrdnice" u Zagrebu, **zbog disfunkcije srednjeg uha.**

Nakon operacije u listopadu 1989. godine **stanje podnositeljice se pogoršalo, što je rezultiralo paralizom lijeve strane lica.** Podnositeljica je poduzela daljnje liječenje do srpnja 1997. godine, kada je ustanovljeno da je **njezino zdravstveno stanje nepopravljivo.** Podnositeljica se rano umirovila zbog nesposobnosti za rad.

6. CIVILNI POSTUPAK

Dana 29. siječnja 1998. godine podnositeljica je **podnijela tužbu Općinskom građanskom sudu u Zagrebu**

* Sudac Općinskog suda u Splitu

¹ Konvencija je stupila na snagu 3. rujna 1953.

² European Convention of Human Rights.

³ European Court of Human Rights.

⁴ Sud može primati zahtjeve bilo koje fizičke osobe, nevladine organizacije ili skupine pojedinaca koji tvrde da su žrtve povrede prava priznatih u ovoj Konvenciji ili dodatnim protokolima što ih je počinila jedna visoka ugovorna stranka. Visoke ugovorne stranke obvezuju se da ni na koji način neće sprečavati djelotvorno vršenje toga prava (čl. 34. Konvencije).

⁵ Članak 6. Konvencije odnosi se na pravo na pošteno suđenje, dok se članak 8. Konvencije odnosi na pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života (*infra*).